

Vis A Vis

MEDEDELINGEN VAN DE STICHTING FAMILIE VIS VAN ZAANDIJK

In dit nummer:

- *De familie Vis en de Zaanse molens (Vervolg); pag. 260*
- *In memoriam Annie Avis-Vis; pag. 266*
- *Mutaties; pag. 266*
- *Berichten van bestuur en redactie; pag. 267*

Nogmaals Vis I en Vis II

In nr. 25 (juli 1993) van de Mededelingen behandelden we de verschijning van de genealogie-Vis in Jg. 76 (1992) van de uitgave Nederland's Patriciaat. Volgens de visie van de redactie van Nederland's Patriciaat was het nodig om beide takken van de familie apart te behandelen omdat de gemeenschappelijke afstamming niet voldoende bewezen werd geacht. Naar onze opvatting zijn de verschillende feiten die op de verwantschap wijzen met elkaar zo overtuigend dat de verwantschap moet worden aangenomen. Inmiddels blijft het streven er wel op gericht een feit te ontdekken dat op zichzelf die verwantschap aantoont.

De persoon van Jacob Heijmesz. Vis, overleden mei 1722 en geboren waarschijnlijk omstreeks 1635 wordt in Nederland's Patriciaat opgevoerd als de stamvader van Vis II. Diens vader, Heijme Vis dus, moet naar onze opvatting zijn Heijme Jacobsz. Vis (of Viscoper), een zoon van Jacob Pietersz. Viscoper en Dieuwer Heijmensdr., dus een broer van Pieter Jacobsz. Viscoper waar de Zandijker Hervormde tak van afstamt. Deze oudste Heijme, de vader van Jacob Heijmesz. Vis, geboren waarschijnlijk omstreeks 1600, heeft ontwijfelbaar geleefd maar is nog nooit aangetroffen in enige akte. Dat is verklaarbaar want er is nog nooit systematisch naar hem gezocht in de Oost-Zaandammer (en Oostzaner) archieven. Hij kan jong zijn overleden of

buitenslands getrokken. Die mogelijkheid van jong overlijden vinden we bevestigd in een akte die de heer Dick Kerssens onlangs aan het licht bracht en waardevolle informatie levert over deze Heijme, echter zonder dat hijzelf daarin wordt genoemd!

Het is op 2 januari 1674 dat een 'Contract van deeling' werd opgemaakt en bevestigd voor schout en schepenen van de banne Oostzanen. De optredende partijen zijn enerzijds Claes Heijmisz. wonende te Oostsaerdam in de Noort die tevens optreedt voor zijn absente broers Jacob Heijmisz en Aerian Heijmisz en voor zijn zuster Trijntie Heijmis en haar man Jan Maertsz, allen wonende te

Oostsaerdam; *anderzijds* Aerian Willemsz. Joncker, ook aldaar wonende. Deze allen hebben enige tijd geleden met elkander geërfd van de overleden Willem Ariaensz. Joncker en diens vrouw Trijntien Ariaens een huis en erf, met de haven buitendijks aan de Zaan in de Noort te Oostzaandam met nog een stuk land of ven, gelegen achter en benoorden het huis. Bij de deling komt aan de eerste groep - de Heijmeskinderen - het huis en erf met de haven plus nog de westerhelft van het land. De tweede comparant krijgt de oostelijke helft van het land en een som van 550 gld., welk bedrag wordt betaald in de vorm van een hypotheek op huis en erf. Op diezelfde dag wordt de 'kustingbrief' opgemaakt en getekend.

Welke betekenis heeft deze akte voor ons? Het gaat hier om de nalatenschap waarbij niet over testamentaire bepalingen wordt gesproken maar eenvoudig 'bij erffenis tesamen was aengecomen ende opgestorven'. De deling in twee gelijke porties betekent dat Ariaen Willemsz. Joncker, die de helft krijgt, de oom is van de vier Heijmeskinderen die samen de andere helft krijgen. Hun moeder is dus geweest een zuster van oom Ariaen en dochter van het echtpaar Willem Adr. Joncker-Trijntien Ariaens, de erflaters. We weten nu dus dat vader Heijme getrouwd was met N.N. Willem Ariaensz Jonckers dochter en dat hij vier kinderen had. Twee van die kinderen waren ons al bekend: Jacob Heijmesz en Ariaen Heijmesz. De persoon van Ariaen signaleerden we op blz. 69 van Mededelingen nr. 8, waaruit we citeren: ...Gezien wederom de zeldzaamheid van de naam Heyme kan het dan zijn broer Arien geweest zijn die optreedt in een notariële akte (not. Johan van der Stengh, Zaandam dl. 5768) dd. 20 december 1667. Daarin verklaren 'Arien Heijmisse, oud 40 jaar, en Hendrik Warnaerse', beiden wonende Oostzijde van Saerdam, ten verzoek van Maerten Jacobsze dat zij 'op tien dezer maand

omtrent de middag, de eerste comparant was zeilende voor mr., de tweede comparant voor knecht, met een waterschuit nevens den requirant, mede met desselfs waterschip, tussen Schellingwou en Durgerdam'. 'Hun viswant hadden zij naast elkaar uitgesteld, gaande recht voor de wind af. Zij zijn toen overvaren door een fluitschip.' (einde citaat). Daarmee is ons vermoeden bevestigd en dat geeft vertrouwen voor de verdere opheldering van de verwantschap. In de akte van deling op 2 januari 1674 staat dat zij 'enige tijd geleden' hadden geërfd etc. Hoe lang geleden? Waarschijnlijk al zeer lang. We weten dat Ariaen Heijmisse in 1627 moet zijn geboren want in 1667 is hij 40 jaar. Zijn broer Jacob Heijmisse is omstreeks 1635 geboren. Hun moeder is dus zeker vóór 1610 geboren. Haar ouders, de erflaters Joncker, zullen dus niet later dan 1590 zijn geboren. In 1674 zouden zij minstens dicht bij de 90 jaar oud zijn geweest. Vermoedelijk zijn zij al ca. 1660 overleden, en dan op tamelijk hoge leeftijd. Hun dochter en ook haar man 'Heyme Vis' zijn eerder overleden, naar schatting omstreeks 1650, terwijl hun kinderen waarschijnlijk nog voor een deel minderjarig waren. Is dit juist dan zouden de Weeskamer-aktes van Oostzanen daarover informatie bevatten.

We weten nu met zekerheid dat de vishandel nog in de tweede helft van de 17e eeuw door de tak Heijme Vis werd beoefend, en waarschijnlijk daarvóór ook door Heijme Jacobsz zelf. Maar het is ook mogelijk dat hij door zijn Joncker-huwelijk tot een ander beroep is gekomen.

Van de familie Joncker is ons weinig bekend. Boorsma* vermeldt dat op 10 september 1694 aan Dirck Aryaensz Joncker de windbrief is verleend voor een pelmolen aan de Oostzijde genaamd De Boerenjonker. Het is misschien goed ook aandacht te schenken aan de oliemolen genaamd De vier Heemskinderen, ook aan

de Oostzijde, waarvan in 1671 de windbrief is verleend aan Walich Gerritsz. De molen stond dicht bij Het Kalf en is in 1900 verbrand. Een Jan Walichse wordt in de akte van 1674 genoemd als zuidelijk belending van het huis en erf dat aan Heijmes kinderen ten deel viel. We hopen

dat nader onderzoek in deze materie verdere opheldering mag verschaffen!

DIRK VIS

*P. BOORSMA, DUIZEND ZAAANSE MOLENS, AMSTERDAM 1968, BLZ. 123.

Contract van
Coelinge
4/1
5/1
6/1
7/1
8/1
9/1
10/1
11/1
12/1
13/1
14/1
15/1
16/1
17/1
18/1
19/1
20/1
21/1
22/1
23/1
24/1
25/1
26/1
27/1
28/1
29/1
30/1
31/1
32/1
33/1
34/1
35/1
36/1
37/1
38/1
39/1
40/1
41/1
42/1
43/1
44/1
45/1
46/1
47/1
48/1
49/1
50/1
51/1
52/1
53/1
54/1
55/1
56/1
57/1
58/1
59/1
60/1
61/1
62/1
63/1
64/1
65/1
66/1
67/1
68/1
69/1
70/1
71/1
72/1
73/1
74/1
75/1
76/1
77/1
78/1
79/1
80/1
81/1
82/1
83/1
84/1
85/1
86/1
87/1
88/1
89/1
90/1
91/1
92/1
93/1
94/1
95/1
96/1
97/1
98/1
99/1
100/1

CONTRACT VAN DEELINGE

Wij JERONIMUS VAN SOUTELANDE
SCHOUT JACOB Michielsz ENDE CLAES CORNELISZ (SNOECK) SCHEPENEN IN DEN
BANNE VAN OOSTSAENEN, DOEN CONDT ALLEN DIEN
BEHOORT, DAT VOOR ONS GEKOMEN ENDE GECOMPAREERT
sijn de EERSAME CLAES HEIJMISZ WOONENDE
TOT OOSTSAERDAM INDE NOORT, SOO VOOR HEM SELVEN
HEM STERCK MAECKENDE ENDE DE RATO CAVERENDE
VOOR SIJNEN ABSENTE BROEDERS JACOB HEIJMISZ,
ARIAEN HEYMISSE EN DE SUSTER TRYNTIE HEYMIS
MITSGADERS SWAGER JAN MAERTSZ MEDE WOONENDE
aldaer in die qualiteijt TER EENRE, ENDE
ARIAEN WILLEMSZ JONCKER WOONENDE IN DE
NOORT VOORSZ. TER ANDERE SIJDE, TE KENNEN
GEVENDEN DAT HAER EENIGE TIJDT GELEDEN
bij erfenis TESAMEN WAS AENGEKOMEN, ENDE
opgestorven van saliger Willem Ariaenz. Joncker
ENDE TRIJNTIEN ARIAENZ ECHTELUIJDEN ALDAER
OVERLEDEN DESE NAERVOLGENDE GOEDEREN, NAMENT
lijck EEN HUIJS EN ERFF, MET DE HAVEN BIJTEN
dijck AAN DE SAEN, STAENDE ENDE LEGGENDE IN DE
NOORT TOT OOSTSAERDAM VOORNOEMD, BELENT TEN
suijden JAN WALICHSE, ENDE TEN NOORDEN DE
NAERVOLGENDE VEN, ITEM EEN STUCK LANT, OFTE
VEN GELEGEN ACHTER ENDE BENOORDEN DE VOORSZ.
HUIJSINGE, ENDE NU TE RADE WAEREN GEWOR-
DEN DE VOORSZ. HUIJSINGE ENDE 'T STUCK LANT
AEN TWEE TE SEPAREREN, TEN EIJNDE IJDER
VAN DE COMPARANTEN WETEN MOCHTE, WELCK HEM
WAS TOEBEHOORENDE, WESENDE VERVOLGENS DEN
EERSTE COMPARANT IN QUALITE VOORNT. TE
BEURE GEVALLEN DE VOORSZ. HUIJSINGE EN ERVE, EN
DE HAVEN BIJTEN AEN DE SAEN MITSGADERS DE
WESTERHELFT VAN DE GEMELTE VEN OFTE STUCK LANT
GELEGEN BENOORDEN ENDE ACHTER 'T VOORN. DE HUIJS
DES GEHOUDEN SIJNDE AENDE TWEDE COMPARANT
DEWELCKE AEN DE OOSTERSTE HELFT VANT MEER
GENOEMDE STUCK LANT WAS GEVALLEN, UIJT TE
MOETEN KEEREN EEN SOMME VAN VIJFF HONDERT
EN VIJFTRICH CAROLIJ GULDENS, DAER VAN HIJ TWEDE
COMPARANT BEKENDE AL WEL VOLDAEN ENDE BETAELT TE WESEN
(METTEN TERMIJN UUTTE) KUSTINGHBRIEFT HEDEN
MEDE VOOR DESEN GERECHTE GEPASSEERT EN BELOOFDEN
bij COMPARANTEN WEDERSIJTS DEN ANDEREN
'T EFFECT VAN DE VOORN. MEDE- DEELINGE, RUST
ENDE VREDELIJCK, NU ENDE ALTOOS TE SULLEN
DOEN HEBBEN, HOUDEN ENDE GENIETEN, ONDER
VERBANT VAN HUNNE RESPECTIEVE PERSOONEN
ENDE GOEDEREN, ROERENDE ENDE ONROERENDE
EGEEN VANDIEN UIJTGESONDERT SUBJECTERENDE
ALLE DIESELVE TEN BEDWANCK ENDE EXECUTIE
VAN ALLE RECHTEN ENDE RECHTEREN, DES TEN
OIRCONDE DESE BIJ ONS SCHOUT ENDE SCHEPENEN
VOORNT. INDEN PROTOCOLLE ONDERTEIJCKENT
OP DEN TWEEDEN JANUARIJ 1674.

Jacob MichielSEN
CLAES CORNELISZ. SNOECK

IN KENNISSE VAN MIJ
J V STENGH SECRETS 1674

De familie Vis en de Zaanse molens (Vervolg)

In het vorige gedeelte wordt op blz. 252 de molen Het Jonge Vool genoemd. Hij was van oorsprong een enkelwerks Oliemolen. Later werd hij tevens pelmolen, in 1838. Zijn windbrief is van 1649. Hij heeft gestaan aan het Dijkje op Wormerveer, tussen de oliefabrieken De Toekomst en De Engel. Na een aantal jaren buiten gebruik te zijn geweest, is hij in 1930 verbrand.

Alvorens wat over de molens van de tak Heyme Vis te vertellen, nog aandacht voor de termen 'Windbrief' en 'Windrecht'. In de middeleeuwen maar ook nog lang daarna was de eigenaar van een stuk grond ook eigenaar van de wind, die over zijn land waaide. Het mag vreemd aandoen, maar het was zo! Wilde men een molen bouwen, dan had men niet alleen de grond nodig om de molen op te bouwen, maar ook toestemming van de eigenaar om zijn wind te gebruiken. Men diende een bedrag aan windpacht te betalen. De akte waarin de rechten en plichten werden vastgelegd was de windbrief.

Na afzwering van Philips II in 1581 gingen deze rechten, wat de Zaanstreek betrof, over op de Staten van Holland en West-Friesland. In de zeventiende eeuw werd daar voor een kleinere molen ongeveer drie gulden en voor een grote molen ongeveer zeven gulden per jaar aan windpacht betaald. Van de kant van de Staten werd het recht op vrije wind verzekerd. Er mocht tot op een vastgestelde afstand van een molen niet gebouwd worden, noch mochten er binnen die afstand bomen geplant worden. Maar in de praktijk kwam het er op neer dat de molen-eigenaar veel plichten en weinig rechten had. In 1798 werden alle zogenaamde Heerlijke Rechten afgeschaft, maar dit was slechts op papier. In vele gevallen werd deze windpacht als een goede bron van inkomsten gezien en werd er gewoon doorgedaan met het innen daarvan. Het duurde tot 1848 voordat de toen nieuwe

Grondwet hier definitief een einde aan maakte. Toch is het windrecht blijven bestaan. Nu is het echter het recht van de molenbezitter op wind, tenminste wanneer zijn molen er al vóór 1798 stond of een molen van voor dat jaar heeft vervangen. Maar het al dan niet bedrijfsvaardig zijn, zal zeker een rol spelen en bestemmingsplannen van gemeenten zullen ook van invloed zijn.

Bij de beschrijving van de molens van de familie Heyme Vis is wél zo veel mogelijk de chronologische volgorde aangehouden. De Duinjager, waarvan de windbrief van 1696 is, en op naam staat van Adam Duyn, was de eerste verfmolen van de familie. Adam Duyn was de echtgenoot van Aagt Vis, het vierde kind van Jacob Heijmesz. Vis (D)*. Oorspronkelijk was De Duinjager een snuifmolen maar kort na de bouw werd hij tevens verfmolen en later bovendien nog krijtmolen. In 1781 is hij verbrand doch daarna herbouwd. Was de oorspronkelijke molen al een van de grotere molens in de Zaanstreek, de nieuwe Duinjager behoorde tot de allergrootste. Hij had vier paar kantstenen waarvan drie voor het malen van verfhout en een voor het malen van krijt. In 1806 heeft Jan Vis Heymesz. (Vb) er nog twee paar platte stenen bij laten aanbrengen. Wanneer de synthetische kleurstoffen de natuurlijke gaan vervangen, althans ten dele, worden alleen nog minerale grondstoffen vermalen. De molen stond in het Oosterzijderveld tussen de Unie en de Gouw. In 1960 werd de bovenbouw ervan

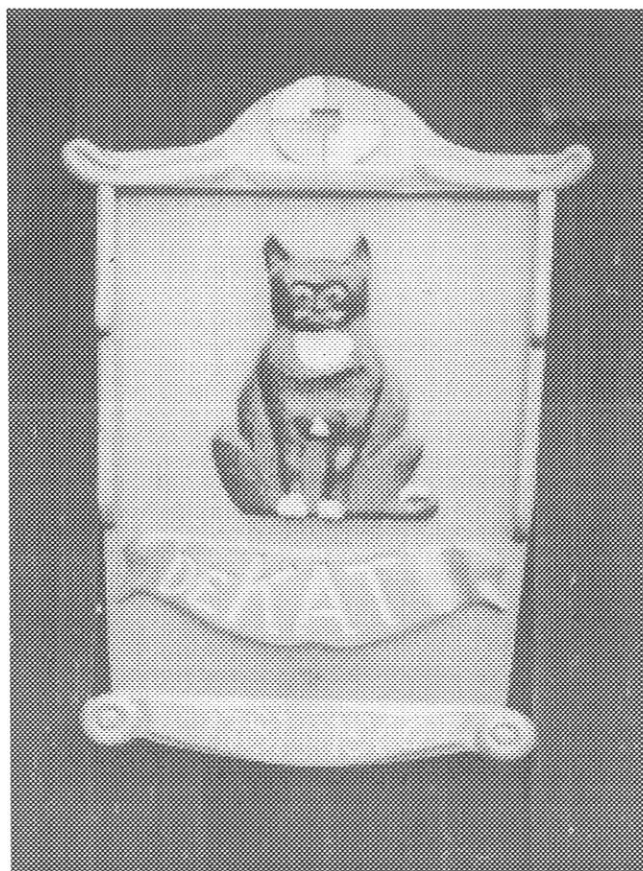
geplaatst op de schuur van de vroegere oliemolen De Kat aan de Kalverringdijk. De windbrief van De Kat is van 1646. Oorspronkelijk was hij een verfmolen. Hij verbrandde in 1782 maar werd herbouwd. In een later stadium werd hij oliemolen. Nu is hij als verfmolen te bewonderen op de Zaanse Schans. Voor een afbeelding van De Duinjager kan verwezen worden naar onze Mededelingen, blz. 174.

De tweede molen was De Gekroonde Visscher. De windbrief van 1725 stond op naam van Aagt Jacobsdr. Vis, de weduwe van Adam Jansz. Duyn en haar neef Claes Vis (IIIb). In de Mededelingen nr. 21 beschrijft Dirk Vis de molens die Claes Vis hebben toebehoord uitvoerig en worden eveneens de molens De Duinjager, De Oude Quaker, De Weever, De Oude Decker, De Reijzenaar en de Stolp genoemd. Om wat de familieverhoudingen

betreft niet in herhaling te vervallen, zullen wij alleen Boorsma volgen. Wat het verbranden van De Gekroonde Visscher betreft en de gevolgen ervan, daar komen wij later op terug.

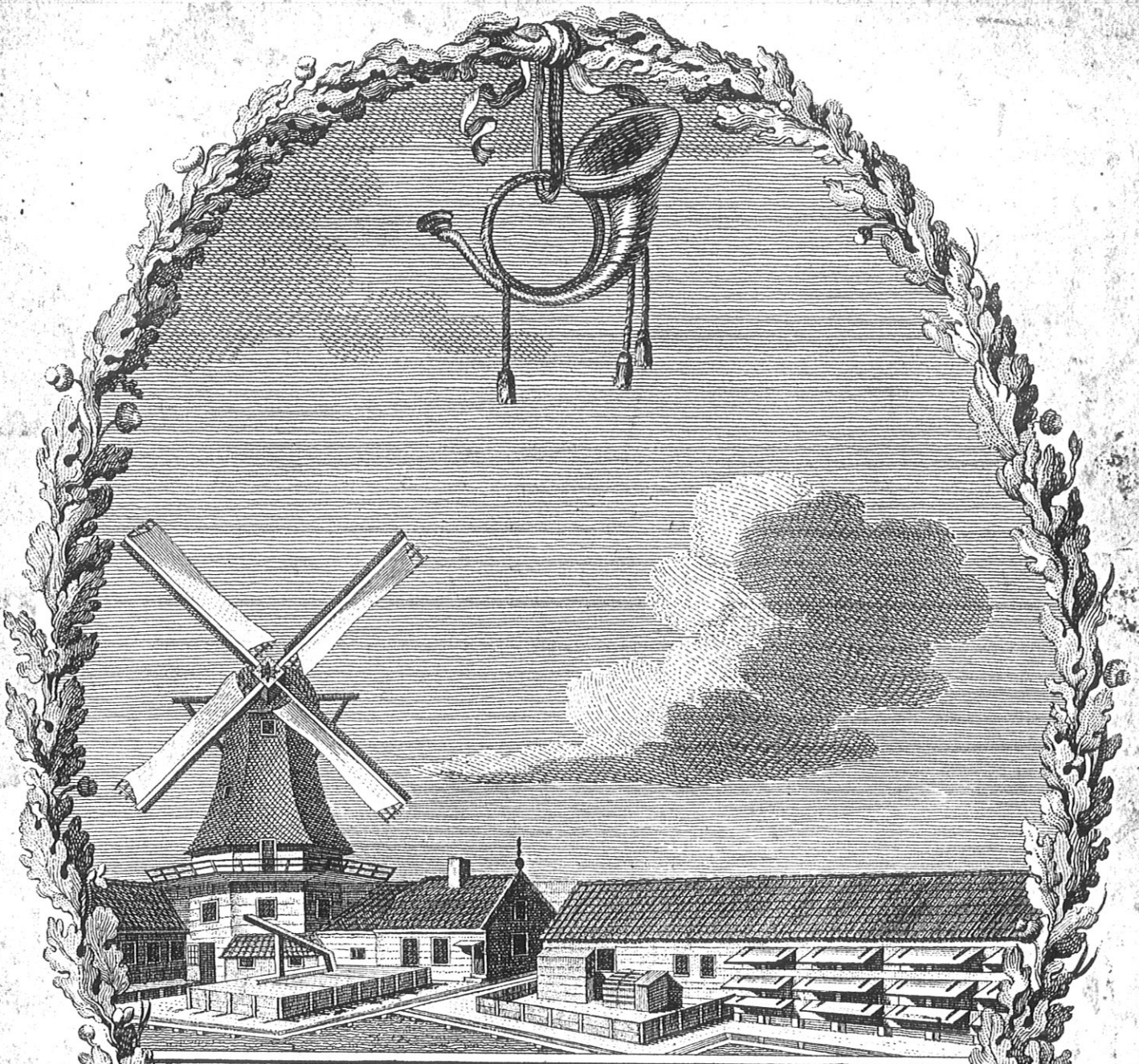
De Oude Quaker was eigendom van Jan Heymesz. Vis, alias Jan Duyn. Dit was een pelmolen en, naar ik aanneem, wordt deze molen in 'Duizend Zaanse Molens' ook wel De Quak of De Reiger genoemd. De windbrief is van 1697. Hij is in 1751 verbrand maar herbouwd onder een andere naam, De Twee Gebroeders. Hij stond op Zaandam, oostzijde, ten westen van de Gouw, achter de katholieke kerk.

De molen De Pauwin was oorspronkelijk een balkenzager, een bovenkruier. De windbrief moet van 1671 of daarvoor zijn. Hij is in 1747 veranderd in een verfmolen en in 1903 gesloopt. Van deze molen staat een tekening van Dirk Vis in de

*Gedenkbord voor verfmolen De Kat
uit hout gesneden door Guus Mol*

De molen de Bonson was die nog
 papiermolen was is bevoorde aan de
 Firma Jan Kool & Co te Zaandijk
 Nu „Pelmolen is gebruikt bij
 Albert van de Wormeuren en
 Hijselfabriek is ge-
 bruikt bij — — —

Jacob Duyvis
 te Koog / de Raan

Zaandijk April 1881

J. W. van der

Wip-stellingmolen 't Haantje in Weesp
Uit: P. Nijhof, *Windmolens in Nederland*, Zwolle 1983
foto Ger Dekkers

Mededelingen op blz. 182. Hij was eveneens eigendom van Jan Heymesz.Vis en is via diens zoon Heyme Jansz.Vis (IVa) overgegaan naar de zoon van deze Heyme, Claas Heymesz.Vis, onder de firmanaam Heyme Vis & Zoon. Ook de molens De Duinjager en De Gekroonde Visscher gaan naar hem over.

De oliemolen De Weever stond eveneens op naam van voornoemde Heyme Jansz.Vis, terwijl hij ook voor een groot deel participeerde in de oliemolen De Oude Decker. Van De Weever is het bouwjaar niet bekend. Hij is reeds in 1769 gesloopt en heeft gestaan op Zaandam, oostzijde, ten westen van de Gouw. De molen De Oude Decker was een oliemolen en

pelmolen, later uitsluitend oliemolen. Hij werd in 1895 gesloopt en heeft gestaan aan en ten westen van de Knie in Zaandam-oost. Zijn windbrief dateert van 1658.

Wanneer Claas voor de derde maal trouwt, in 1733, brengt zijn vrouw, Antje Dirksdr.Doon, twee molens in, De Reijzenaar en De Stolp. De Reijzenaar stond op Zaandam, westzijde, tussen de spoorlijn en de Watering. Zijn bouwjaar is niet bekend. In plaats van De Reijzenaar werd de molen ook wel De Steekbijl of De Smous genoemd. De Stolp stond eveneens op Zaandam, westzijde, achter het Zonnewijzerspad (Reigerstraat), niet ver van De Held Josua. Zijn windbrief is van 1696 aan Dirk Dirksz.Stolp. Dit was

oorspronkelijk een snuifmolen. In 1760 is hij verbrand. Na herbouw werd hij tevens verfmolen.

Het derde huwelijk van Claas Vis had tot resultaat dat de zaak vier compagnons had: Jan en Claas, Antje Doon en een zoon uit haar eerste huwelijk, Dirk Heijntjes. Zij hadden vier verfmolens in bedrijf en een pelmolen. Tussen Claas en zijn echtgenote boterde het niet en tussen de broers ontstond ook verschil van mening met het resultaat dat in 1738 uiteengegaan werd. Er ontstonden toen drie kleinere bedrijven, waarvan alleen dat van Jan Heymesz. Vis bleef voortbestaan. Voor het verdere verloop wil ik naar het artikel van Dirk Vis in de Mededelingen nr. 22 verwijzen. De pelmolen De Hoop was in de achttiende eeuw eigendom van Heyme Jansz. Vis. Er zijn op Zaandam twee pelmolens geweest met de naam De Hoop. Welke van deze twee aan Heyme heeft toebehoord, is door mij niet uit te maken. Wellicht is er onder de lezers van de Mededelingen iemand, die hier meer van weet. De eerste pelmolen De Hoop stond op Zaandam, oostzijde. Hij had ook de minder vleiende naam Brandhout. De windbrief is van 1695. Hij is gesloopt in 1795 en heeft gestaan aan de zuidkant van de Noordervaldeursloot. De tweede pelmolen De Hoop die later Zandkraai of ook wel Zandhoop werd genoemd, stond op Zaandam, westzijde. In 1901 werd hij gesloopt en in Krimpen aan de IJssel weer opgebouwd als korenmolen. De windbrief is van 1699 en hij heeft gestaan aan de oostzijde van de Watering, ten zuiden van de Papenpadslot.

Naast de molens De Duinjager, De Gekroonde Visscher en De Pauwin werd in 1826 een vierde molen gekocht, De Stijfselbak. Dit was een pelmolen, die gekocht werd van de firma Adriaan Vis & Comp. Deze Adriaan Vis (Va 2) was een broer van Pieter Vis(VIb). De zaken werden in die tijd geleid door de neven Pieter Vis, hiervoor genoemd, en Heyme Vis(VIc). De Stijfselbak was oorspronkelijk

een volmolen waarvan het bouwjaar niet bekend is. Hij stond op Zaandam, oostzijde, aan de westkant van de Gouw, iets ten noorden van het Kokspad. De molen wordt voor het eerst genoemd in 1675. Later wordt hij pelmolen, omstreeks 1681, en na aankoop door Adriaan Vis omgebouwd tot verfmolen. Hij is verbrand in 1869. Na de brand werd hij niet weer door een molen vervangen maar door een stoomverfhoutmalerij, De Vooruitgang. Echter, de tijd dat de grondstoffen voor de verfindustrie o.a. uit hout werden verkregen, liep ten einde en de chemische industrie met zijn synthetische produkten nam in snel tempo de plaats hiervan in.

In 1841 verbrandde De Gekroonde Visscher, wat zeer ongelegen kwam. Ter vervanging werd de molen De Spinbol of Het Spinbol gekocht. Deze molen was een wipmolen, een molentype dat in de Zaanstreek weinig is voorgekomen. Er zijn slechts ongeveer 12 molens van dit type aan de Zaan geweest. Elders in het land komt de wipmolen als watermolen tamelijk veel voor, o.a. in de omgeving van Leiden; als industriemolen is hij vrij zeldzaam geweest. Zover ik weet zijn er slechts twee stellingmolens van dit type overgebleven. Een in Weesp en een in Hazerswoude-Dorp (Zuid-Holland). Ter illustratie is de eerstgenoemde molen bij dit artikel afgebeeld. In tegenstelling met de bovenkruier, waarvan alleen de kap met wieken en as draaibaar zijn, draait bij de wipmolen het molenlichaam. Deze draaibeweging vindt plaats rond een kokervormige spil. Daarom wordt dit type molen ook wel kokermolen genoemd. In tegenstelling tot de paltrok draaien de schuren niet. In de Zaanstreek werd de wipmolen een spinbol genoemd, in Friesland een spinnekop. De Spinbol of Het Spinbol is vermoedelijk in 1641 gebouwd. Omstreeks 1735 werd hij verfmolen. Begin 1842 werd hij eigendom van de firma Heyme Vis. Ook deze molen verbrandde, in 1855. Hij heeft gestaan aan

de Nauernaschevaart in Assendelft. Hij werd op zijn beurt vervangen door Het Oosterkattégat, gekocht in 1855. Deze molen was van oorsprong een balkenzager, werd later oliemolen en nog later verfmolen. De windbrief op naam van Huijbert Heijndricksz. Kat is van 1694. De ombouw tot oliemolen vond plaats in 1743, de ombouw tot verfmolen in 1855. Een tekening van deze molen van de hand van Dirk Vis vindt men op blz. 185 van de Mededelingen.

Adriaan Vis (Va2) was peller en bezat naast De Stijfsebak nog de molen De Peereboom. Er zijn twee molens met die naam geweest, niet geheel op dezelfde plaats. Nadat de eerste verbrand was in 1735 is de tweede molen gebouwd. De windbrief van deze tweede molen is van 1742. Aangezien Adriaan in 1786 geboren is, moet hij eigenaar van de tweede molen geweest zijn. Ook deze molen verbrandde, in 1840. Hij heeft gestaan aan de westkant van het Spouw, op de plaats waar Watering en Weer samenkomen.

Albert Vis (VII f) was eveneens peller, aanvankelijk in compagnie met zijn broer Gerrit (VII g). Zij bezaten de molens De Bonsem en De Rosbayer. De Bonsem, bunzing, was volgens Boorsma De Zwarte Bonsem. De windbrief was van 1649. Oorspronkelijk was hij een volmolen. Hier zal de naam van de molen niet vreemd aan zijn geweest. Een volmolen werd gebruikt voor het vollen of vullen, het dicht maken van het weefsel en vervilten van laken en andere stoffen. Als men bij Boorsma leest 'De stoffen werden in de volkommen onder toevoeging van vollersaarde, reuzel of andere vetten, gerotte urine en water gestampt met houten stampers', dan kan men zich voorstellen hoe erg het bij de molen gestonken moet hebben. Volmolens werden vroeger ook wel stinkmolens genoemd.

In een later stadium werd De Zwarte Bonsem papiermolen, vóór 1697 en omstreeks 1845 pelmolen. Hij stond op De

Koog, op zijn erf staat nu de Chr. School, ten noorden van de Stationsstraat. Een deel van deze straat heette vroeger het Bonsempad. De romp van de molen was met spanen bekleed en de kap met hout. Op de gravure van deze molen op blz. 262 is dit duidelijk waar te nemen. Hij werd in 1895 gesloopt.

De Rosbayer, een verbastering van Ros Beijaard, stond op Zaandam, westzijde. De windbrief is van 1649. Evenals De Zwarte Bonsem was hij oorspronkelijk volmolen. Omstreeks 1694 werd hij pelmolen. Kort vóór of kort na 1883 brak zijn as. Het voorste gedeelte met de wieken stortte omlaag. Tien jaar lang bleef hij zo staan, zonder wieken, maar hij werd tenslotte hersteld en ging weer pellen. Later werden fourageartikelen gemalen en nog later houtmeel. In 1920 verbrandde hij geheel. Hij heeft gestaan ten westen van de spoorlijn, aan de zuidkant van de Mallegatsloot.

Zoals bij De Stijfsebak reeds vermeld, was ten tijde van het verbranden van deze molen de tijd van de verfmolens voorbij. De firma Heyme Vis verkocht ze stuk voor stuk. Als laatste, na 213 jaren trouwe dienst, De Duinjager. Maar op de Zaanse Schans leeft een gedeelte van deze molen als bovenbouw van De Kat voort.

JAN HAJO VIS

* DE ROMEINSE CLIFERS ACHTER DE NAMEN VERWIJZEN NAAR DE GENEALOGIE VAN DE FAMILIE HEYME VIS (VIS II) IN NEDERLAND'S PATRICIAAT, JRG. 76, 1992

BRONVERMELDING:

P. BOORSMA, DUIZEND ZAAANSE MOLENS, AMSTERDAM 1968.

H.A. VISSER, ZWAAIENDE WIEKEN, ARNHEM 1979.

A. BICKER CAARTEN E.A., ZUID-HOLLANDS MOLENBOEK, ALPHEN A/D RIJN 1965.

DIRK VIS, DRIE EEUWEN VERF, ZAANDAM/WORMERVEER 1945.

DIRK VIS, HEYME VIS & ZOONEN, MEDEDELINGEN NRS. 21, 22 EN 23.

NEDERLAND'S PATRICIAAT, 76E JAARGANG, 'S GRAVENHAGE 1992.

Annie Avis-Vis 1902-1996

Op 3 februari 1996 overleed te Zwolle Annie Clasina Maria Avis-Vis. Zij was op 21 september 1902 geboren te Zaandijk als tweede dochter van Jan Marinus Vis en Geertruida Debora Duyvis. Op 4 november 1925 trouwde zij met Dr. Johan George Avis, archivaris te Zwolle. Haar man is in 1981 overleden.

In onze familiekring nam Annie een grote plaats in, geïnteresseerd en meelevend als zij was. Voor de gezinnen van haar beide kinderen, Liesbeth en Paul, heeft zij veel betekend. Zij stond bekend om haar schier onuitputtelijke energie. Het verhaal gaat dat, toen zij eens drie nichtjes te logeren had, die meisjes na afloop bekaf waren van alle fietstochtjes en andere activiteiten, maar zij was dat beslist niet. En die energieke aanpak is gebleven tot op de hoge leeftijd die ze heeft bereikt. Op haar 70^e heeft zij nog haar rijbewijs behaald en sindsdien heeft zij met haar Dafje het land doorkruist.

Annie behoort tot de familieleden die in 1972 de 'Stichting Familie Vis van Zaandijk' hebben opgericht, waardoor de uitgave van de familiechroniek 'Vis A Saandyk' in 1974 mogelijk is gemaakt. Tot haar overlijden is zij bestuurslid van onze stichting gebleven en zij bezocht trouw de bestuursvergaderingen en familiereünies. De laatste jaren was daar een groot doorzettingsvermogen voor nodig, want lopen was voor haar erg moeilijk geworden. Toch kwam zij steeds, en wel met eigen vervoer. Alleen naar de laatste vergadering die zij heeft bezocht, in oktober 1995, heeft zij zich laten vervoeren. Voor alles wat zij voor de familiestichting heeft gedaan, zijn wij haar zeer dankbaar. Haar naaste familieleden hebben een lieve moeder, oma en tante verloren. Wij als bestuursleden van de familiestichting hebben een zeer gewaardeerd bestuurslid en bovenal een lieve vriendin verloren.

Mutaties op de genealogische staat van Jacob Vis en zijn nageslacht

- CIIdaac** *Tycho Jongenelen*, geboren 2 februari 1996 te Pijnacker, zoon van *Tanja Ooms* en *Harry Jongenelen*.
- CIVacb** *Annie Clasina Maria Avis-Vis* is overleden 3 februari 1996 te Zwolle.
- CIVdcb** *Mr Lodewijk Meinardus Welle Donker* is overleden 5 februari 1996 te Delft.
- CVIIffbba** *Jurriaan Jacob Schrofer*, geboren 27 januari 1996 te Amsterdam, zoon van *Jacoba Alida Doena Kuyt* en *Gilian Schrofer*.

Correctie

CIdcbaaa *Fenna Louise Jacoba Vis*, moet zijn *Pieta Louise Jacoba Vis*
(zie Mutaties op blz. 255).

Mutaties familie Heyme Vis (Vis II in Nederland's Patriciaat, 76^e jaargang)

Xa2b *Isabella Darkliss Vis*, geboren 30 oktober 1995 te Jisp,
(NP blz. 434) dochter van *Patrick Vis* en *Maria Elisabeth Jansen*.

Stichting Familie Vis van Zaandijk

Secretariaat: Jan Hajo Vis
Spechtlaan 375
2261 BK Leidschendam

Heruitgave genealogische staat

Aan de heruitgave van de genealogische staat van Jacob Vis en zijn nageslacht wordt hard gewerkt. Alle mutaties en correcties die wij sinds 1974 hebben ontvangen, zullen daarin worden opgenomen. Gegevens van belang voor de genealogische staat verzoeken wij u te zenden aan het secretariaat van onze stichting.

Graf Jacob Vis

Het graf van Jacob Vis en Aaltje van Bergen op de begraafplaats te Zaandijk staat thans op naam van onze stichting. De steen die het graf bedekt is sterk verweerd en vertoont een aantal grote scheuren. In de vergadering van 16 maart j.l. heeft het bestuur besloten op dit graf een nieuwe steen te laten plaatsen.

Donaties

Voor betaling van de donaties 1996 is een acceptgirokaart bijgevoegd. Het richtbedrag is —evenals in vorige jaren— fl. 25,-. Wie dit jaar de donatie reeds betaald heeft, ontvangt

geen acceptgirokaart. Voor onze lezers in het buitenland is een brief bijgevoegd.

Van de redactie

Onze familieperiodiek heeft een kleine gedaanteverandering ondergaan. Het voorstel om aan onze Mededelingen voortaan de benaming 'Vis A Vis' te verbinden hebben wij ontvangen van Drs. C.A. Kuyt. Het is een benaming die geënt is op de titel van onze familiekroniek 'Vis A Saandyk'. Tevens kan er de betekenis aan worden gegeven dat het ene familielid zich als schrijver wendt tot het andere familielid als lezer. Als zodanig is het een variatie op de uitdrukking 'vis à vis'. Wij vonden het een weldoordacht voorstel, dat met enthousiame is overgenomen.

Redactie:

*Anna Gosman-Vis, Vijverlaan 48,
3062 HL Rotterdam*

*Piet Vis, De Wittestraat 5,
4301 MV Zierikzee*

